

Πανδημία: το σημείο έκρηξης της καπιταλιστικής σχέσης;

Η ανάπτυξη της παραγωγής έχει επαληθευτεί πλήρως μέχρι τώρα ως πραγματοποίηση της πολιτικής οικονομίας: ως ανάπτυξη της αθλιότητας, που εισέβαλε και κατέστρεψε το ίδιο το περιβάλλον της ζωής.

Στην κοινωνία της υπερ-αναπτυγμένης οικονομίας, όλα μετατρέπονται σε οικονομικά αγαθά, ακόμα και το νερό των πηγών και ο αέρας των πόλεων. Με άλλα λόγια, όλα μετατρέπονται στην οικονομική αρρώστια, «την τελειοποιημένη άρνηση του ανθρώπου».

Γκυ Ντεμπόρ, *Ο άρρωστος πλανήτης*

Το ξέσπασμα της πανδημίας και η εξάπλωσή της σε όλο τον κόσμο είναι η πιο πρόσφατη έκφραση αυτού που ο σύντροφος Γκυ αναγνώρισε πριν μισό αιώνα ως «οικονομική αρρώστια». Το κεφάλαιο δεν είναι απλώς μια ταξική σχέση εκμετάλλευσης και εξουσίας αλλά και μια σχέση αποξένωσης της φύσης από την ανθρώπινη κοινωνία μέσα στην οποία τόσο οι παραγωγοί του κοινωνικού πλούτου όσο και η μη-ανθρώπινη φύση ως αυτοτελής παραγωγική δύναμη μετατρέπονται σε αντικείμενα που εξουσιάζονται και λεηλατούνται από αυτό. Η συνεχώς διευρυνόμενη διαδικασία υπαγωγής της φύσης στο κεφάλαιο είναι μια συγκρουσιακή και αντιφατική διαδικασία. Η φύση «αντιδρά» στη διαδικασία υπαγωγής της στο κεφάλαιο με την εκδήλωση φαινομένων όπως η παγκόσμια θέρμανση, η εμφάνιση των υπερζιζανίων, η πτώση της αγροτικής παραγωγικότητας και, σήμερα, η πανδημία του κορωνοϊού.

Όπως σημειώνει ο Rob Wallace στο βιβλίο του *Big Farms Make Big Flu: Dispatches on Infectious Disease, Agribusiness, and the Nature of Science*, η αύξηση της αρπαγής της γης από τις αγροεπιχειρήσεις έχει επιταχύνει την αποψίλωση των δασών και τη μετατροπή τους σε καλλιεργήσιμη γη που υφίσταται υπερεκμετάλλευση ώστε να αυξηθεί η παραγωγικότητα και να μειωθεί το κόστος της αγροτικής παραγωγής. Η μετατροπή τεράστιων εκτάσεων σε εργοστάσια παραγωγής τροφής δημιουργεί ιδανικές συνθήκες για τη δημιουργία και τη μετάδοση νέων παθογόνων μικροοργανισμών, καθώς μικροοργανισμοί που προηγουμένως ήταν περιορισμένοι στα δασικά οικοσυστήματα έρχονται σε άμεση επαφή με εκτρεφόμενα ζώα και ανθρώπους. Για παράδειγμα, η επιδημία του ιού Ebola είναι εξαιρετικά πιθανό ότι οφείλεται στην καταστροφή των άγριων δασών και τη μονοκαλλιέργεια φοινικόδεντρων τα οποία προσέλκυσαν τις φρουτοφάγες νυχτερίδες που ζουν στα τροπικά δάση και ήταν οι αρχικοί ξενιστές του ιού. Όσον αφορά τον κορωνοϊό δεν είναι ακόμα σίγουρο ποια είναι η προέλευσή του. Σύμφωνα με μια ψευδή ρατσιστική αφήγηση οφείλεται στις «ανθυγιεινές διατροφικές συνήθειες» των κινέζων που καταναλώνουν άγρια ζώα καθώς πιθανολογήθηκε ότι προήλθε αρχικά από μια αγορά άγριων ζώων στη Γουχάν. Ωστόσο, αυτή η αφήγηση αποκρύπτει το γεγονός ότι η εκτροφή άγριων ζώων αποτελεί μια τεράστια βιομηχανία στην Κίνα της οποίας το προϊόν ανέρχεται σε 73 δισεκατομμύρια δολάρια και στην οποία εργάζονται περισσότεροι από 14 εκατομμύρια άνθρωποι. Αποτελεί τη μοναδική διέξοδο για τους αγρότες στις πιο φτωχές

επαρχίες της Κίνας, η οποία προωθήθηκε και ενθαρρύνθηκε στο πλαίσιο προγραμμάτων του κινέζικου καπιταλιστικού κράτους για την «εξημέρωση της άγριας ζωής», τον «αγροτουρισμό» και « την άμβλυση της φτώχειας».¹

Η καπιταλιστική διαχείριση της πανδημίας

Το ξέσπασμα της πανδημίας αποτελεί επομένως προϊόν της καπιταλιστικής λεηλασίας και απαξίωσης της φύσης, η οποία είναι έκφραση της βασικής αντίφασης της καπιταλιστικής σχέσης ανάμεσα στην αξία και την αξία χρήσης.² Η ανεξέλεγκτη διάδοση του ιού θα είχε ως αποτέλεσμα την ανεξέλεγκτη διατάραξη αν όχι τη ρήξη του κυκλώματος αναπαραγωγής του κεφαλαίου. Ο πολύ μεγάλος αριθμός ασθενών θα οδηγούσε αφενός στην κατάρρευση του συστήματος υγείας που με τη σειρά του θα προκαλούσε αλυσιδωτή αντίδραση και ακόμα μεγαλύτερο αριθμό απωλειών σε ανθρώπινη εργασιακή δύναμη. Αυτό θα πυροδοτούσε ανεξέλεγκτες κοινωνικές αντιδράσεις που θα μπορούσαν να αποκτήσουν είτε ταξικό ή ακόμη και αντικρατικό χαρακτήρα ή, στη χειρότερη περίπτωση για μας, χαρακτήρα ενδοταξικής σύγκρουσης ρατσιστικού/ατομικιστικού τύπου. Κατ' αυτό τον τρόπο θα μπορούσε να προκληθεί ανεξέλεγκτη διάρρηξη του κυκλώματος συσσώρευσης και απονομιμοποίηση του κράτους και των θεσμών. Γι' αυτόν τον λόγο, τα κράτη επέλεξαν παγκοσμίως να διακόψουν τα ίδια ένα μέρος των παραγωγικών και αναπαραγωγικών (εκπαίδευσης, τουρισμού, διασκέδασης και άλλων) δραστηριοτήτων και να επιβάλλουν περιορισμούς στην κυκλοφορία του πληθυσμού και τις συναθροίσεις.

Προφανώς, τα μέτρα που λήφθηκαν θα πυροδοτήσουν την εκδήλωση των λανθανουσών αντιφάσεων της καπιταλιστικής συσσώρευσης –οι οποίες μετατίθεντο στο μέλλον τα προηγούμενα χρόνια κυρίως μέσω της πολιτικής μείωσης των επιτοκίων δανεισμού από τις κεντρικές τράπεζες– και έχουν ήδη ως αποτέλεσμα την καταστροφή και την απαξίωση κεφαλαίου και τη διολίσθηση της οικονομίας σε μεγάλη ύφεση. Ωστόσο, έναντι της ανεξέλεγκτης κατάρρευσης των καπιταλιστικών κοινωνικών σχέσεων, τα κράτη επέλεξαν την κατά το δυνατόν ελεγχόμενη απαξίωση κεφαλαίου.

Όσον αφορά τα μέτρα περιορισμού της κυκλοφορίας και των συναθροίσεων, πολλοί/ές σύντροφοι και συντρόφισσες μιλούν περί επιβολής του κινεζικού υποδείγματος ελέγχου του πληθυσμού, περί επιβολής ολοκληρωτικού καθεστώτος και δίνουν μεγάλη έμφαση στο ζήτημα της επιτήρησης του πληθυσμού. Θεωρούμε ότι αυτού του είδους οι τοποθετήσεις **μετατρέπουν την επιτήρηση του πληθυσμού από μέσο σε αυτοσκοπό.**³ Γενικά, αυτό που έχει ονομαστεί «βιοεξουσία»⁴ αναφέρεται στις τεχνικές εξουσίας που επιδιώκουν την αύξηση της παραγωγικότητας του πληθυσμού και την καλύτερη προσαρμογή του στην οργάνωση της καπιταλιστικής συσσώρευσης. Δεν είναι αυτοσκοπός. Τη δεδομένη στιγμή που μιλάμε, η πολιτική περιορισμού της κυκλοφορίας, απαγόρευσης των συναθροίσεων και ελέγχου των ανθρώπων που κινούνται στον δημόσιο χώρο είναι κατά τη γνώμη μας μέσο για τους εξής βασικούς επιμέρους στόχους.

1. **Περιορισμός της μετάδοσης της νόσου:** στον βαθμό που ένα μεγάλο κομμάτι της παραγωγής και των μεταφορών συνεχίζει να λειτουργεί ώστε να αποφευχθεί η πλήρης κατάρρευση της κοινωνικής αναπαραγωγής της καπιταλιστικής κοινωνίας

και των καπιταλιστικών επιχειρήσεων, περιορίζονται οι μετακινήσεις που έχουν δευτερεύοντα ρόλο για την εν λόγω αναπαραγωγή.

2. **Μετακύλιση της ευθύνης από το κράτος και το κεφάλαιο στο άτομο – προώθηση της ιδεολογίας της ατομικής ευθύνης:** παράγεται η φιγούρα του αντικοινωνικού ατόμου – αποδιοπομπαίου τράγου στο οποίο επιχειρείται να επιρριφθούν οι ευθύνες αν η εξέλιξη της εξάπλωσης της νόσου δεν είναι καλή. Έτσι απαλλάσσεται το κράτος από την ευθύνη για την υποστελέχωση και την υποχρηματοδότηση του συστήματος υγείας που έχει συντελεστεί τα τελευταία χρόνια στα πλαίσια της μείωσης του κοινωνικού μισθού αλλά και για την απροθυμία του να το στηρίξει οικονομικά ακόμα και την τελευταία στιγμή. Η βασική κατεύθυνση της μείωσης του άμεσου και του έμμεσου μισθού δεν θίγεται σε καμία περίπτωση. Αντιστοίχως, απαλλάσσονται οι καπιταλιστικές επιχειρήσεις από την ευθύνη για τα απολύτως πλημμελή μέτρα προστασίας των εργαζομένων από τη μετάδοση του ιού αλλά και το καπιταλιστικό σύστημα εν γένει ως η πραγματική πηγή της πανδημίας.
3. **Αναπαραγωγή του διαχωρισμού και της ατομικοποίησης του πληθυσμού:** βασική λειτουργία του κράτους είναι η ατομικοποίηση του πληθυσμού και η αλλοτριωμένη συλλογικοποίησή του (βάσει εθνικότητας, επαγγελματικής κατηγορίας, ιδιότητας του πολίτη κ.ο.κ.). Το κράτος του κεφαλαίου οφείλει να εμποδίζει προληπτικά την πιθανότητα συγκρότησης της τάξης ως συλλογικού υποκειμένου άρνησης των υφιστάμενων κοινωνικών σχέσεων. Κατ' αυτόν τον τρόπο επιδιώκεται η εκ των προτέρων παρεμπόδιση της ανάπτυξης ταξικών αγώνων γύρω από τις συνέπειες της πανδημίας για την ικανοποίηση των προλεταριακών αναγκών. Επιπλέον, μέσα από την πολιτική αποκλεισμού και έκθεσης στον κίνδυνο του θανάτου των προσφύγων/μεταναστών στα κέντρα κράτησης και των φυλακισμένων εμπεδώνει και ενισχύει περαιτέρω διαχωρισμούς που ήδη υπάρχουν εντός της τάξης.
4. **Νομιμοποίηση του καπιταλιστικού κράτους:** σε μια κοινωνία διαχωρισμένων ατόμων και οικογενειών το κράτος εμφανίζεται ως ο μόνος εγγυητής της ζωής του πληθυσμού καθώς τα άτομα εμφανίζονται ως ανεύθυνα και ιδιοτελή. Το κράτος επιχειρεί να επιβεβαιώσει την ουσία του ως «απατηλής κοινότητας» των διαχωρισμένων ατόμων. Στον βαθμό που δεν σχηματίζονται σχέσεις ταξικής αλληλεγγύης και αγώνα, η εν λόγω κοινωνική μορφή του ατόμου ως διαχωρισμένου και ιδιοτελούς έχει πραγματική ύπαρξη και σε αυτή τη βάση είναι παράγοντας νομιμοποίησης του κράτους στον πληθυσμό.

Είναι επίσης σημαντικό να σημειώσουμε ότι τα μέτρα «κοινωνικής αποστασιοποίησης» και περιορισμού της κυκλοφορίας δεν είναι κάτι το καινοφανές που σηματοδοτεί την έλευση ενός νέου «ολοκληρωτικού συστήματος». Στην πανδημία της λεγόμενης «Ισπανικής Γρίπης» το 1918-19, οι κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο είχαν λάβει αντίστοιχα μέτρα με τα σημερινά: κλείσιμο σχολείων, μπαρ, θεάτρων· απαγόρευση συναθροίσεων· απομόνωση και καραντίνα.⁵

Οπωσδήποτε το κράτος και το κεφάλαιο εκμεταλλεύεται τη συγκυρία για να προωθήσει μέτρα εναντίον του προλεταριάτου, τα οποία σχεδίαζε από καιρό: π.χ. την περαιτέρω απορρύθμιση του «εργατικού δικαίου» (δηλαδή του δικαίου εκμετάλλευσης της εργασίας) ως προς τις απολύσεις, τις υπερωρίες, τις αποζημιώσεις, τις βάρδιες, την επιβολή της τηλεργασίας, τις συμβάσεις κ.λπ. Ταυτόχρονα, επιβάλλονται εξοντωτικά ωράρια και βάρδιες σε αυτούς που εργάζονται, δεν τους δίνονται οι νόμιμες άδειες, και στους εργαζόμενους των οποίων οι επιχειρήσεις ανέστειλαν τη λειτουργία δίνεται ένα επίδομα χαμηλότερο ακόμα και από τον κατώτατο μισθό. Η συμφωνία που έγινε στην τελευταία συνάντηση της Ευρωζώνης για χρηματοδότηση των ευρωπαϊκών κρατών μέσω του ESM δείχνει ότι το κεφαλαίο θα επιχειρήσει να μετακυλίσει στο ευρωπαϊκό προλεταριάτο το κόστος της ύφεσης, που θα δημιουργηθεί λόγω της πανδημίας, μέσω των προγραμμάτων δομικής προσαρμογής τα οποία προβλέπονται από τους όρους χρηματοδότησης του μηχανισμού ESM. Ο εγκλεισμός στο σπίτι είναι οπωσδήποτε πολύ χειρότερο πράγμα για τους προλετάριους που ζουν σε ελάχιστα τετραγωνικά, υπό άθλιες συνθήκες, χωρίς να έχουν δραχμή σε σχέση με όσους ζουν σε ένα σπίτι και διαθέτουν ένα εισόδημα που καλύπτουν στοιχειωδώς τις ανάγκες τους – για να μην αναφερθούμε φυσικά στις βίλες των καπιταλιστών. Για τις γυναίκες και τα παιδιά που ζουν σε περιβάλλοντα κακοποίησης, αυτός ο εγκλεισμός μετατρέπεται σε εφιάλτη.

Είναι πράγματι πιθανό ότι ορισμένες από τις πρακτικές επιτήρησης θα διατηρηθούν και αφού ξεπεραστεί η πανδημία: λ.χ. οι μαζικότεροι και συστηματικότεροι αστυνομικοί έλεγχοι στα μέσα μαζικής μεταφοράς και στις πόλεις καθώς και ο αποκλεισμός των προσφύγων/μεταναστών στα κέντρα κράτησης. Ωστόσο, στα δυτικά δημοκρατικά καπιταλιστικά καθεστώτα η επιτήρηση και ο έλεγχος δεν μπορούν να ξεπεράσουν το όριο πέρα από το οποίο θα παρεμποδίζεται η ελεύθερη κίνηση των εμπορευμάτων (συμπεριλαμβανομένου του εμπορεύματος εργασιακή δύναμη) και η ελευθερία της σύμβασης, το όριο πέρα από το οποίο θα αμφισβητείτο η ατομική ιδιοκτησία, η οποία προϋποθέτει τον διαχωρισμό της ιδιωτικής από τη δημόσια σφαίρα και την «προστασία των προσωπικών δεδομένων». Δεν βλέπουμε την προοπτική μετασχηματισμού όλων των δυτικών καθεστώτων σε καθεστώτα τύπου Κίνας και Ιράν, με το κράτος να λειτουργεί εν είδει μεγάλου αδελφού – πράγμα που προϋποθέτει τη συγκεντρωτική άσκηση της εξουσίας και ένα μονοκομματικό κράτος. Αντίθετα, σε ένα πολυπολικό δημοκρατικό κράτος, *«χίλιες-δυο συνομοσίες υπέρ της κατεστημένης τάξης πραγμάτων διαπλέκονται και αντιμάχονται η μία την άλλη [...] Καθένα από τα παρακλάδια [του κράτους] αρχίζει να παρενοχλεί και να παρεμποδίζει το άλλο, διότι όλοι αυτοί οι επαγγελματίες συνωμότες καταλήγουν να αλληλοπαρακολουθούνται [...] Στα πλαίσια του ίδιου δικτύου όσοι, επιδιώκοντας φαινομενικά τον ίδιο σκοπό, δεν αποτελούν παρά ένα τμήμα του δικτύου είναι αναγκασμένοι ν' αγνοούν όλες τις υποθέσεις και τα συμπεράσματα των άλλων τμημάτων, και προπαντός του διευθυντικού τους πυρήνα [...] Αφού είναι ανταγωνιστικές οι πηγές πληροφοριών θα είναι κι οι διαστρεβλώσεις»*.⁶ Μπορεί το κινέζικο καπιταλιστικό καθεστώς να έχει φιλελευθεροποιηθεί ως προς τη θεαματική επιλογή των εμπορευμάτων, υστερεί όμως ως προς την ελευθερία επιλογής εξουσιαστών και, επομένως, η διατήρηση της εξουσίας στα χέρια του κόμματος-συλλογικού καπιταλιστή παραμένει επισφαλής.

Τι να κάνουμε;

Όταν αυτό το ζήτημα τίθεται με όρους ηθικών προτροπών και προσταγών προς την υποτιθέμενα «υποταγμένη κοινωνική πλειοψηφία» προδίδει απλώς τη λανθάνουσα (ή και ανοιχτή) πρωτοποριακή και διαχωρισμένη αντίληψη όσων το θέτουν. Αλλά σε αυτή την περίπτωση πρόκειται για αυταπάτη των επίδοξων πρωτοποριών, αφού το να φτιάχνουν ολιγάριθμες ομάδες σχέδια επί χάρτου, μπαίνοντας στη θέση του στρατηγού χωρίς να έχουν στην ουσία καμία πραγματική δυνατότητα καθοδήγησης, όπως τα εργατικά κόμματα του παρελθόντος, δεν έχει καν κάποιο νόημα ή ισχύ. Γνωρίζουμε βέβαια καλά ότι όταν οι «πρωτοπορίες» αποκτούν αυτή τη δυνατότητα εργάζονται εν τέλει για τη διατήρηση του κόσμου του κεφαλαίου.

Η κριτική μας πρέπει να είναι συνδεδεμένη με τους πραγματικούς αγώνες και να μην αντιμετωπίζει τον κόσμο δογματικά λέγοντας: *Ιδού η αλήθεια, γονάτισε!* Αυτό που προέχει είναι να αναγνωρίσουμε το πραγματικό κίνημα και αν είναι εφικτό να συνδεθούμε και να συμμετέχουμε σε αυτό ενισχύοντας τις ριζοσπαστικές τάσεις στο εσωτερικό του, δηλαδή τις τάσεις που θέτουν το ζήτημα της ικανοποίησης των ταξικών αναγκών μας ενάντια στα συμφέροντα του κεφαλαίου και ενάντια στους κάθε λογής πολιτικούς και συνδικαλιστικούς απατεώνες, οι οποίοι επιδιώκουν την αναπαραγωγή του ρόλου τους και επομένως την αναπαραγωγή αυτού του κόσμου.

Ο παγκόσμιος χαρακτήρας της πανδημίας έχει οδηγήσει στο ξέσπασμα αγώνων γύρω από τα ίδια ζητήματα και με το ίδιο περιεχόμενο σε όλη την υφήλιο:

- Απεργίες σε εργοστάσια, σούπερ μάρκετ και μεταφορές, οι οποίες συχνά είναι άγριες, στη Βραζιλία, στην Ιταλία, στις ΗΠΑ, στη Νέα Ζηλανδία, στην Ισπανία, στο Καμερούν και αλλού που διεκδικούν τη διακοπή των εργασιών με καταβολή του μισθού (π.χ. στο εργοστάσιο της Μερσεντές στην Ισπανία), την παροχή μέσων προστασίας, την τήρηση των κανόνων υγιεινής και ασφάλειας καθώς και την αύξηση των μισθών (π.χ. στο διαδικτυακό αμερικανικό σούπερ μάρκετ Instacart), για να καταγράψουμε μόνο ορισμένες.
- Απεργίες και κινητοποιήσεις γιατρών και νοσοκόμων στο Πακιστάν, την Αργεντινή και την Ελλάδα που ζητούν προσλήψεις, παροχή μέσων προστασίας, δημιουργία νέων κλινών ΜΕΘ.
- Απαλλοτριώσεις σούπερ μάρκετ στη Χιλή, τη Ν. Ιταλία και το Μεξικό καθώς ένα σημαντικό κομμάτι του προλεταριάτου και ιδιαίτερα αυτό που εργάζεται στη μαύρη οικονομία έχει βρεθεί εντελώς ξεκρέμαστο. Μάλιστα στη Νότια Ιταλία παρότι έγιναν ελάχιστες απαλλοτριώσεις, η απειλή και μόνο της επέκτασής τους ανάγκασε τις τοπικές αρχές να διανείμουν κουπόνια τροφίμων και τους τοπικούς καταστηματάρχες να ξεκινήσουν τη συγκέντρωση τροφίμων για όσους δεν έχουν τη δυνατότητα να αγοράσουν.
- Εξεγέρσεις και απεργίες πείνας στις φυλακές και σε κέντρα κράτησης προσφύγων/μεταναστών στην Ιταλία, στις ΗΠΑ, στην Ελλάδα και αλλού, οι οποίες, στην πρώτη περίπτωση, διεκδικούν την αποσυμφόρηση ή και το άνοιγμα των

φυλακών και, στη δεύτερη περίπτωση, το κλείσιμο των κέντρων κράτησης και τη μεταφορά των έγκλειστων σε στίτια με αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης.

- Δημιουργία ομάδων αλληλοβοήθειας που ωστόσο έχουν κυρίως φιλανθρωπικό χαρακτήρα και δεν δομούνται στη βάση της ταξικής αλληλεγγύης, πέραν κάποιων εξαιρέσεων.
- Τέλος, στην περίπτωση της Χιλής που βρισκόταν τους προηγούμενους πέντε μήνες σε κατάσταση εξέγερσης, οι κάτοικοι ενός μεγάλου νησιού (Chiloe) με πληθυσμό 180.000 ανθρώπων έδωξαν την αστυνομία και επέβαλλαν από μόνοι τους κλείσιμο των δρόμων ώστε να αποτραπεί η κυκλοφορία ανθρώπινων και μη ανθρώπινων εμπορευμάτων που με τη ροή τους και μόνο θα διέδιδαν την πανδημία σε εξαιρετικά επισφαλείς συνθήκες: για τους 180.000 κατοίκους του νησιού υπάρχουν μόνο 6 αναπνευστήρες. Στη δε Κολομβία, οι ιθαγενείς στη Santa Elena και στη La Sierra Nevada σταμάτησαν τον τουρισμό και έκοψαν την κυκλοφορία των αγροτοβιομηχανικών φορτηγών.

Αυτή η καταγραφή περιλαμβάνει απλώς ορισμένα παραδείγματα από όλα όσα συμβαίνουν. Οι αγώνες που έχουν ξεσπάσει δείχνουν ξεκάθαρα ότι το επόμενο διάστημα, όταν θα χειροτερεύσουν ακόμα περισσότερο οι συνθήκες ζωής και εκμετάλλευσης για ένα τεράστιο κομμάτι της τάξης μας, πολύς κόσμος θα βγει ξανά στον δρόμο της φωτιάς. Όπως γράφουν οι σύντροφοι/ισσες από την Ομάδα Barbaria: *«Σε αντίθεση με την κρίση του 2008, που μας βρήκε όλους πιο απομονωμένους, επιρρεπείς στο σοκ, σε αυτή τη νέα κρίση δεν υπάρχει αυτοενοχοποίηση, ότι ζούμε πέρα από τις δυνάμεις μας, ότι πρέπει να σφίξουμε το ζωνάρι, ότι αυτό ήταν που έφταιγε: το αντίθετο, υπάρχει μια πολύ σαφής επίγνωση ότι μας στέλνουν στο σφαγείο για να διατηρηθεί η σωστή λειτουργία της εθνικής οικονομίας»*.⁷ Είναι στο χέρι μας να αδράξουμε την ευκαιρία για ένα πραγματικά παγκόσμιο προλεταριακό κίνημα που θα ανοίξει εκ νέου την προοπτική της παγκόσμιας επανάστασης.

Αντίθεση, 12 Απριλίου 2020

¹ «Virus Pushes China's Poor Rat Meat Farmers to Brink of Despair» *Bloomberg News*, 14 Μαρτίου 2020 και «Why China's wildlife ban is not enough to stop another virus outbreak», *Los Angeles Times*, 2 Απριλίου 2020.

² Βλ. Shevek (Αντίθεση), *«Η οικολογία του καπιταλισμού»*, Το Διαλυτικό τ.1, 2017.

³ Βλ. σχετικά την 30^η θέση του βιβλίου του Γκυ Ντεμπόρ, *Σχόλια πάνω στην κοινωνία του Θεάματος* (Ελεύθερος Τύπος, 1988) από την οποία προέρχεται το ακόλουθο απόσπασμα: *«Μπορούμε να μιλήσουμε για μια τάση φθίνουσας αποδοτικότητας του ελέγχου, στο μέτρο που προσεγγίζει την ολότητα του κοινωνικού χώρου και κατά συνέπεια αυξάνει το προσωπικό και τα μέσα του. Διότι στην περίπτωση αυτή κάθε μέσο προσβλέπει, κι επιδιέχεται, στη μετατροπή του σε σκοπό. Η επιτήρηση αυτοεπιτηρείται και συνωμοτεί ενάντια στον εαυτό της»*.

⁴ Η έννοια αυτή προέρχεται από τον Μισέλ Φουκώ και η θεωρία που συγκρότησε στο πλαίσιο της είναι εξαιρετικά προβληματική αν όχι εχθρική από προλεταριακή σκοπιά αφού στη Διάλεξη της 17^{ης} Μαρτίου του 1976 που περιλαμβάνεται στον τόμο *Για την υπεράσπιση της κοινωνίας* (Ψυχογιός, 2002) παρουσιάζει τον ταξικό πόλεμο ως ένα είδος ρατσισμού ενάντια στους αστούς!

⁵ M. Balinska και C. Rizzo, «Behavioural responses to influenza pandemics», *Plos Currents*, 9 Σεπτεμβρίου 2009 και A. Aassve, G. Alfani, F. Gandolfi, M. Le Moglie, «Pandemics and social capital: From the Spanish flu of 1918-19 to COVID-19», *VoxEU*, 22 Μαρτίου 2020. Είναι επίσης εξαιρετικά σημαντικό να αναφέρουμε ότι το ταξικό κίνημα κινητοποιήθηκε εκείνη την περίοδο με παρόμοιο τρόπο. Λ.χ. στην Αυστραλία οι ναυτεργάτες και οι μεταφορείς έκαναν απεργίες διεκδικώντας αυξήσεις μισθών, αποζημίωση των οικογενειών που κάποιο μέλος τους έχασε τη ζωή του, πλήρη

μισθό για τους εργάτες που έμπαιναν σε καραντίνα ή εισάγονταν στο νοσοκομείο, διακοπή εργασιών και επιβολή καραντίνας σε πλοία που μετέφεραν ανθρώπους προσβεβλημένους από τον ιό, βελτίωση των συνθηκών υγιεινής στους χώρους εργασίας, διεκδικήσεις για την ασφάλιση των νοσοκόμων κ.ο.κ. Χαρακτηριστικό του επιπέδου της ταξικής πάλης εκείνης της περιόδου ήταν ότι οι κινητοποιήσεις κορυφώθηκαν με μια τετράμηνη απεργία σε πολλά λιμάνια της Αυστραλίας. Βλ. S. Bloodworth, Class war in the Spanish Flu pandemic, *Red Flag*, 20 Μαρτίου 2020 (<https://redflag.org.au>).

⁶ Γκυ Ντεμπόρ, *ό.π.*

⁷ Ομάδα Barbaria, «Οι μαριονέτες του κεφαλαίου» (<https://hostsagainst.noblogs.org>)